

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tieteen ja opetuksen riippumattomuus on tärkeä sosiaali- ja terveysalan tutkimukselle ja kliinisen työn kehittämiseksi. Häirinnän, painostuksen ja epäasiallisen vaikuttamisen ehkäisy on erittäin tärkeä toimenpidesuositus, koska esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla epäasiallinen kohtelu ja epäasiallinen vaikuttaminen näyttäisi olevan kasvussa.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tehyn näkemyksen mukaan sujuva pääsy korkeakouluun toisen asteen jälkeen on merkityksellinen toimenpidesuositus, koska se voi sujuvoittaa sosiaali- ja terveysalan ura- ja opintopolkuja. Väylä- ja polkuopintojen yhtenäistäminen on kannatettava toimenpidesuositus, mikä on erityisen tarpeellinen esimerkiksi lähihoitajista sairaanhoitajan tutkintoon eteneville opiskelijoille. Kuitenkin myös väyläopintojen kautta tutkinto-opiskelijoiksi etenevien soveltuvuus sosiaali- ja terveysalalle pitää aina arvioida. Lisäksi yhtenäiset käytännöt turvaavat yhdenvertaisen kohtelun eri alojen opiskelijoille.

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen kehittäminen jatko-opintovalmiuksien vahvistamiseksi on tarpeellinen toimenpidesuositus, koska osa hakijoista tarvitsee vahvistusta erityisesti luonnontieteellisiin valmiuksiin esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan tutkintoja varten. Kokonaisuutena kuitenkin on erityisen tärkeä huomioida, ettei koulutusten osaamisvaatimuksia alenneta eikä tavoitella tutkintojen suoritusaikojen lyhentämistä epätarkoituksenmukaisesti. Opintovalmiuksien vahvistaminen korkeakouluopintoja ajatellen sekä sujuva pääsy korkeakouluun toisen asteen opintojen jälkeen on olennaista. Korkeakoulujen yhtenäiset käytännöt varmistavat eri alojen opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun.

Opiskelijavalintojen kehittäminen on kannatettavaa, koska sosiaali- ja terveysalan hakijajoukko jo monimuotoinen, mutta valintojen sujuvoittaminen on silti tarpeellista. Sen sijaan on jossain määrin epäselvää, mitä toimenpidesuosituksessa tarkoitetaan taustojen monipuolistamisella ja se pitäisikin konkretisoida ymmärrettäväksi.

Periaatteet lähi- ja etäopiskelulle on hyvä toimenpidesuositus, koska esimerkiksi sosiaali ja terveysalalla on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota lähiopetuksen ja harjoittelujaksojen erityispiirteisiin. Lähiopiskelu on erityisen tärkeää sosiaali- ja terveysalalla. Ihmisläheinen työ vaatii kohtaamisten ja asiakaskohtaamisten, yhteistyön, ryhmätyöskentelyn ja moniammatillisen työskentelyn harjoittelua. Harjoittelujaksot ja työelämässä ohjaus ovat merkityksellisiä.

Koulutustarjonta vastaa tulevaisuuden osaamistarpeisiin

Mielestämme on kannatettavaa kohdentaa koulutustarjontaa osaamisen ja koulutuksen ennakkointietoa hyödyntäen luovuutta, kestäväää kasvua ja yhteiskunnan uudistumista tukeville aloille ottaen huomioon koulutusohjelmien vetovoimaisuus erityisesti nuorille. Samanaikaisesti on erityisen tärkeä huomioida ja arvioida nuorten mahdollisuudet työllistyä em. aloille.

Jatkuvan oppimisen rahoituksen ja ohjauksen uudistaminen on todella tärkeää nykyisessä tilanteessa, jossa lakkautetun aikuiskoulutustuen tilalle ei edelleenkään ole luotu korvaavaa ja toimivaa ratkaisua. Korkeakoulut rakentavat työelämän kanssa jatkuvan oppimisen tarjonnasta yhteiskunnan ja elinkeinoelämän nopeasti muuttuviin tarpeisiin joustavasti vastaavia, työelämän tunnistamia ja tunnustamia vetovoimaisia tutkintoa pienempiä kokonaisuuksia työelämässä jo oleville. Mielestämme erittäin tärkeä toimenpidesuositus sosiaali- ja terveysalan vaativan osaamisen ylläpitämiseksi. Huomioitava jatkuvan oppimisen rahoituksen uudistaminen, kun taloudellisista tuista on leikattu.

Opintoihin kiinnittyminen ja koulutuksen laatu vahvistuvat

Opiskelijoiden hyvinvoinnin ja ohjauksen vahvistaminen on kannatettava toimenpidesuositus, koska opinnot ja niihin liittyvät harjoittelut erityisesti sosiaali- ja terveysalalla ovat kuormittavia ja lisäävät tuen tarvetta.

Opetushenkilöstön pedagogisten valmiuksien vahvistaminen on kannatettavaa, koska tarvitaan uusia innovatiivisia pedagogisia ratkaisuja, kuten esimerkiksi simulaatio-opetus, jota pitäisi pystyä hyödyntämään aiempaa monipuolisemmin. Lisäksi virtuaalisten oppimisympäristöjen hyödyntäminen edellyttää opettajien valmiuksien kehittämistä.

Mahdollisuudet kouluttautua paranevat joustavalla tutkintorakenteella Lyhyttutkintojen käyttöönottoa selvitetessä on jo lähtökohtaisesti syytä huomioida, etteivät ne palvele sosiaali- ja terveysalaa. Lisäksi visio painottaa jatkuvaa oppimista ja tutkintoa pienempiä osaamiskokonaisuuksia. Tutkintoa pienempiä osaamiskokonaisuuksia ei kuitenkaan pidä hyödyntää korvaamaan työvoimapulaa sosiaali-, terveys-, ja kasvatusalalla. Sosiaali- ja terveysalan sekä kasvatustieteiden osaamistasoa ei voi laskea ja keskeisintä on riittävän osaamisen varmistava tutkintokoulutus. Ehdotettu tutkintomalli tuottaisi mielestämme päällekkäistä koulutusta. Asiakas- ja potilasturvallisuus tulee varmistaa tutkintokoulutuksella, joka tuottaa riittävän laajaa ja laadukasta osaamista. Lyhyttutkinnot tuovat sirpaloitumista eivätkä välttämättä takaa ammattitaitoa ja asiantuntijuutta. Lisäksi huolenaiheena on, että tutkintoa pienempien osaamiskokonaisuuksien tuottamaa oppimista ei huomioida palkkauksessa tai näiden tuottamaa osaamista ei tunnisteta.

Sosiaali- ja terveysalan YAMK-koulutusta tulisi kehittää työelämää ja väestön palvelutarvetta ja sairaanhoitajan urapolkua palvelevaksi ja harjoittelumahdollisuuden sisältäväksi. Sosiaali- ja terveysalalla työelämä tarvitsee, ja erityisesti sairaanhoitajat tarvitsevat, entistä syvällisempää kliinisen hoitotyön osaamista, ei pelkästään kehittämis- ja johtamisosaamista.

Lisensiaatin tutkinnon poistaminen on kannatettavaa, esimerkiksi hoitotieteessä lisensiaattitutkintoja ei käytännössä ole suoritettu viime vuosina lainkaan. Tavoitteellisesta suoritusajasta säättäminen on niin ikään kannatettavaa. Tällöin on kuitenkin huomioitava opiskelijoiden taloudelliset mahdollisuudet. Aikuiskoulutustuen poistuttua, sosiaali- ja terveysalan tohtoriopiskelijoilla on vähäiset mahdollisuudet saada esimerkiksi tutkimusrahoitusta

täysipäiväiseen tutkijana toimimiseen ja tyypillinen tohtoriopiskelija onkin perheellinen työssäkäyvä nainen. Tohtoriopinnot niin ikään venyvät juuri taloudellista syistä. Siksi kokonaisuus pitää huomioida.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Tutkijankoulutuksen uudistaminen on tärkeää, jotta voidaan sujuvoittaa siirtymistä tieteelliseen jatkokoulutukseen eri koulutustaustoista. Terveystieteiden tutkijan urapolkuja tulee kehittää vetovoimaisemmiksi ja houkuttelevammaksi toimeentuloa ja tutkijan uran pysyvyyttä vahvistaen. Lisäksi tarvitaan ehdottomasti tutkimusrahoittajien tuki urapoluille erityisesti terveys- ja hoitotieteissä.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Korkeakoulujen erikoistumisen vahvistaminen on hyvä, jos sosiaali- ja terveysalan osaamiskeskittymät huomioidaan. Kuitenkin on ensiarvoista, että terveystiede ja hoitotiede ovat

edustettuina kaikissa yliopistoissa. Aiempi tilanne, jossa Helsingin yliopistossa ei ollut mahdollista opiskella hoitotiedettä terveystieteiden tiedekunnassa, oli pääkaupunkiseudun näkökulmasta kestävä. Erikoistuminen on kannatettavaa, mutta silti pitää huolehtia siitä, että opiskelija voi tarvittaessa täydentää opintojaan muiden yliopistojen koulutustarjonnasta.

On tärkeää huomioida korkeakoulujärjestelmän uudistamistyössä päällekkäisyyksien karsiminen. Kuitenkin pitää samalla varmistaa, että opinnot säilyvät yhdenvertaisesti saavutettavina koko maassa ja koulutukset vastaavat työelämän tarpeita. Korkeakoulujen erikoistumisella ja yhteistyöllä tulisi voida vastata osaamistarpeisiin ja mahdollistaa esimerkiksi kuntoutustieteen opinnot.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

T&K-panostusten nosto ja korkeakoulujen tutkimusinfrastruktuurien vahvistaminen tukevat myös sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimusta ja innovaatioita, kuten digitalisaatiota ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimien vaikuttavuuden parantamista.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuositusten kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosituskokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

Mielestämme keskeiset tavoitteet ja toimenpidesuositukset on huomioitu visiossa. Alakohtaisesti korkeakoulujen on jalkautettava suositukset ja ratkaistava eri alojen väliset toisistaan poikkeavat priorisoinnit.

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

Mielestämme tilannekuva on kattava, mutta sitä voisi vahvistaa tuomalla esiin esimerkkialoihin pohjautuvia huomioita siitä, miten osaajatarpeet, koulutuspolut, opiskeluhuvinvointi ja TKI-toiminta konkretisoituvat eri sektoreilla. Tilannekuvassa hahmotetaan realistisesti korkeakoulutuksen ja

tutkimuksen toimintaympäristön muutokset. Olisi hyödyllistä tuoda esiin, että osaajavaje ei jakaudu tasaisesti aloittain.

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

Tehy pitää visiota tarpeellisena. Sen vahvuuksia ovat koulutuksen saavutettavuus, jatkuvan oppimisen kehittäminen sekä TKI-panostusten vahvistaminen.

Visio kuvataan yleisellä tasolla, siksi on tärkeää, että eri alat konkretisoivat ja jalkauttavat toimenpiteet. Sosiaali- ja terveysalalla tämä voisi tarkoittaa sosiaali- ja terveysalan koulutusten harjoitteluun, koulutusmääriin tai työvoimapulaan kohdistuvia toimenpidesuosituksia sekä alakohtaista osaamisen tarpeiden ennakointia. Kokonaisuutena tavoitteet ja toimenpidesuositukset ovat kannatettavia. Visiota sovellettaessa korkeakoulujen pitää huomioida eri alojen erityispiirteet, jotta linjaukset tukevat tasapainoisesti koko korkeakoulutusjärjestelmää ja vastaavat yhteiskunnan moninlaisiin osaamistarpeisiin.

9. Muut kommentit

Pidämme tärkeänä, että visiossa tunnistetaan koulutustason nostamisen ja osaavan työvoiman saatavuuden merkitys koko suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuudelle. Koulutuspolitiikan linjausten tulee perustua realistisiin ennakointeihin ja varmistaa, että hyvinvointialueiden lakisääteiset palvelut voidaan turvata myös tulevaisuudessa.

YAMK-tutkintoja pitää kehittää siten, että ne tukevat kaikkien sosiaali-, terveys-, ja kasvatusalan ammattien urapolkuja. Esimerkiksi tärkeää olisi saada hoitotyön erikoisalojen tarpeita palvelevia YAMK-tutkintoja, jotta sairaanhoitaja voisi edetä kliinisellä urallaan APN-mallin mukaisesti esimerkiksi tietyn erikoisalan asiantuntijasairaanhoitajaksi eikä vaan kehittäjäksi tai johtajaksi, joka vie hänet pois kliinisestä työstä. Tarvitaan nimenomaan kliinistä urapolkua tukevaa koulutusta ylemmälle korkeakoulutasolle, johon YAMK-koulutuksen kehittämisen toivoisimme vastaavan. Jos YAMK-koulutus ei vastaa tähän tarpeeseen, niin voidaanko lisätä yhteistyötä yliopistojen kanssa kliinisen hoitotyön syventävää koulutuksen mahdollistamiseksi.

Olemme esittäneet kaksoistutkintouudistuksen yhteydessä, että kättilökoulutus muutetaan YAMK-tutkinnoksi. Lisäksi esitämme, että rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden suorittaneiden sairaanhoitajien (ns. LÄMÄ hoitajien) koulutus integroidaan osaksi YAMK tasoisia terveysalan koulutusohjelmia. Koulutuksen siirtäminen YAMK tasolle edellyttää kuitenkin riittävien ja laadukkaiden kliinisten harjoittelumahdollisuuksien varmistamista. Siksi YAMK-tutkintoja pitää kehittää siten, että ne ovat joustavia myös työkokemusvaateen suhteen esimerkiksi kättilö YAMK-tutkinto pitää sisältää työharjoittelua ilman koulutusta edeltävää työkokemusvaadetta. Esimerkiksi nykyinen YAMK-koulutus ei mahdollista harjoitteluja sisältäviä koulutuksia eikä siten esimerkiksi kättilötutkinnon muuttamista YAMK-tutkinnoksi.

Toisaalta on tärkeä huomioida, että hoitotyön johtaminen edellyttää käytännön kokemusta. YAMK tutkinnon alkuperäinen lainmukainen tarkoitus on tuottaa työelämän vaatimukseen perustuvaa, syventävää asiantuntija ja kehittämisosaamista, joka vastaa ammattikorkeakoulujen tehtävää kehittää työelämää, aluetta ja käytäntöjä soveltavan TKI toiminnan kautta. Työkokemusvaatimus

erottaa YAMK tutkinnot kaikista muista korkeakoulututkinnoista ja varmistaa, että opiskelija hallitsee jo ammatillisen perusosaamisen, käytännön työn ja valmiudet edetä kehittämistehtäviin. Lisäksi työelämäyhteyksien puuttuminen vaikeuttaa henkilön työllistymistä YAMK-tutkinnon tuottaman osaamisen mukaisiin tehtäviin. Sosiaali- ja terveysalalla on jo nyt jonkin verran haasteita edetä uralla YAMK-tutkinnon suorittamisesta huolimatta.

Helsingissä 14.4.2026

Millariikka Rytönen

puheenjohtaja

Tehy ry

Coco Kirsi

Tehy ry